

РЕЦЕНЗИЯ

по обявения в ДВ, бр. 57 / 04.07.2023 г. конкурс за заемане на академичната длъжност
„Доцент”

Професионално направление: **1.2. Педагогика (Специална педагогика – Педагогика
на лица със слухови нарушения)**

за нуждите на Факултета по педагогика, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

Автор на рецензията: проф. д-р Цанка Златева Попзлатева

Представяне на конкурса

Конкурсът е иницииран от катедра „Управление на образованието и Специална педагогика“ на Факултета по педагогика в ЮЗУ „Неофит Рилски“ и е обявен при спазване на всички законови изисквания. Академичната длъжност предвижда учебна натовареност в областта на Специалната педагогика и преподавателска ангажираност в курсовете по Специална педагогика, Педагогиката на лица със слухови нарушения, Слухово-речева рехабилитация и Жестов език.

За обявения конкурс има един кандидат - гл. ас. д-р Светослава Николова Съева, преподавател в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Представените документи отговарят на всички законови изисквания.

Представяне на кандидата

Познавам Светослава Съева от времето на обучението ѝ по Специална педагогика (Слухово-речева рехабилитация) – ОКС „Бакалавър“ в СУ „Св. Климент Охридски“. С интерес следя нейното кариерно израстване. Мога да твърдя с увереност, че това е един постъпателно надграждащ се процес на взаимодействие и взаимно обогатяване на академични, научно-изследователски и практически професионални дейности в областта на образованието и социализацията на лицата със слухови нарушения. Непосредствено след завършване на своето висше образование тя стартира с академична преподавателска дейност на асистент по Специална педагогика в ЮЗУ „Неофит Рилски“ (2002). В последствие защитава статут на старши и главен асистент. Проблематиката на ръководените от нея курсове в ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ попада в професионалното направление на конкурса - 1.2. Педагогика (Специална педагогика – Педагогика на лица със слухови нарушения). Паралелно със своята 20-годишна университетска преподавателска дейност, Светослава Съева активно разширява своя практически опит като специален педагог на глухи деца, слухово-речеви рехабилитатор и индивидуален учител-терапевт на деца с друг тип нарушения от различни възрасти.

Допълнителната квалификация по жестов език и английска филология насочва професионалния ѝ фокус към мултиезиковата компетентност и чуждоезиковото обучение на глухи и чуващи ученици от среден и гимназиален курс. Придобитите знания и умения на учител по английски език стават добра база за мотивирано разработване на докторска дисертация на тема „Мултимедийна стратегия за овладяване на английски език от ученици със слухови нарушения от 9, 10 и 11 клас на специалните училища“, защитена през 2008 г., а също и на последвалите публикации от научната ѝ продукция.

Съществен позитив на настоящата кандидатура в обявения конкурс е участието на д-р Светослава Съева като ръководител и експерт в редица научни и научно-приложни проекти от национален и международен мащаб в областта на социализацията, образованието и рехабилитацията на деца, ученици и възрастни със слухови нарушения, жестовия език, теорията и методологията на преводаческите дейности, чуждоезиковото обучение и мултилингвизма на глухи ученици и възрастни. Тя се изявява също като член на редакционна колегия и рецензент в три специализирани международни списания.

Впечатляващо е доброволното включване в дейностите на НПО като дългогодишен член на Асоциацията на родителите на деца с увреден слух (АРДУС), Асоциация „Заедно“, Националната организация за спорт и интеграция „Витоша“, а от скоро членува и в Националната асоциация на преводачите по ЖЕБ, Съвета за българския жестов език към МОН, Съюза на учените в България, Международната асоциация по Специално образование и Националната общност на глухи деца.

По мое мнение, тези факти са основателни за обобщението, че професионалните интереси и компетентности на Светослава Съева напълно се покриват с проблематиката на обявения конкурс.

Научна дейност, публикации, цитирания

За участие в конкурса кандидатът е представил 14 публикации от периода 2005 - 2022 г. От тях:

- ✓ Една монография, публикувана на база разработен хабилитационен труд: *Съева, Св. (2022). Тотална комуникация, УИ „Неофит Рилски“, Благоевград.*
- ✓ Две публикувани монографии, които не са представени като основен хабилитационен труд: 1) *Съева, Св. (2009). Глухота в семейството. Аеропрес БГ, София;* 2) *Съева, Св. (2010). Глухота и билингвизъм. Аеропрес БГ, София.*
- ✓ Две статии на английски език в съавторство, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация;

- ✓ Осем статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томовете. Две от тях са в съавторство, една е на английски език и останалите са самостоятелни и на български език;
- ✓ Една студия, публикувана в редактиран колективен том.

Разпределението на публикациите по тематичен принцип би могло да се систематизира в три основни, но тясно обвързани категории. Анализите на предоставените трудове ясно очертават връзката на теоретичните обобщения за същностните характеристики на изучаваните феномени и проявените реалности в собствени или чужди емпирични изследвания и образователни практики.

Публикации по фундаментални проблеми на Специалната педагогика и приобщаващото образование на лица със слухови нарушения

Анализът на предоставените публикации на д-р Светослава Съева за участие в настоящия конкурс показва, че в тях е поставен силен акцент върху съвременните интерпретации на ключови за Специалната педагогика и науките за Глухотата концепти - „тотална комуникация“; „жестов език“, „глухота“, „билингвизъм“, „полилингвизъм“ и др. Текстовете на публикациите, поставени под №№ 1, 2, 3, 7, 8, 12, обсъждат традиционни и иновационни виждания за същността на феноменологията, която стои зад тази терминология. Прогресът в разгръщащата се съвременна научна дискусия по тази тематика е най-задълбочено представен в последната монография на д-р Светослава Съева, базирана на разработения хабилитационен труд за участие в настоящия конкурс. Интересно е, че в нея тя успява да включи своите интерпретации на понятийния апарат в Педагогиката на лицата със слухови нарушения, представени в по-ранните ѝ трудове, по един системен начин и под шапката на иновационен концепт „Тотална комуникация“. През призмата на еволюционния преглед на комуникацията в растителния и животинския свят, онтогенезата на човешката комуникация авторът съумява да извлече същностните характеристики на тоталната комуникация на лица със специални образователни потребности като цяло и на лица със слухови нарушения в частност. Главният фокус обаче е върху научната дискусия за Тоталната комуникация като методологична стратегия за социално приобщаване, езиково обучение и образование на лицата със слухови проблеми, контрастирана с алтернативния Билингвистичен методологически подход. Постигнато е дефиниране на Тоталната комуникация при лица със слухови нарушения като подход в общуването, образованието и социализацията. Подходът се базира на съвременни философски схващания и „много и различни начини

и средства за постигане на пълноценно общуване, в зависимост от конкретните потребности и способности на индивида със слухово нарушение, някои от които са: устен метод, жестов метод, билингвизъм, калкиране, писмена реч, език на тялото, визуални средства, изкуство, съвременни технологии“ (Съева, 2022). Теоретичните анализи в монографията са подкрепени с емпирични факти от българската културна и образователна среда на лицата със слухови нарушения, изведени чрез стандартизирани експериментални условия, изследователски инструменти и специално подбрана извадка от специалисти и родители. На тази база са очертани перспективи за постигане на това съответствие с европейските и световните постижения в прилагането на методологичните стратегии на Тоталната комуникация в българското образование и социализацията на лицата със слухови нарушения, които осигуряват по-добро качество на образование и живот.

Публикации относно методологични стратегии в образованието и чуждоезиковото обучение на деца и възрастни със слухови нарушения

Рецензираните от мен публикации на д-р Светослава Съева задълбочават познанията и разширяват обхвата на съвременния научен **дебат за предимствата и недостатъците на алтернативните образователни методи и условия** за социализация на децата със слухови нарушения. Предмет на системен съпоставителен анализ са Билингвистичната методология с жестов език и Методът на тоталната комуникация в образованието на глухите (№№ 1, 8), училищните постижения в специалните и общообразователните училища (№10), образователните политики и практики в България и други европейски страни (№№ 4, 6, 13), преподаването и ученето на български жестов език и на английски език чрез традиционни и компютъризирани образователни програми (№№ 5, 9, 11). Впечатляващ е особеният усет на д-р Съева да използва получените по емпиричен път собствени данни за типично допусканите грешки при учене на английски език от ученици с и без слухови нарушения, за да стартира конструирането и апробирането на иновационна методика за преподаване на английски език с или без интегриране на БЖЕ (9).

Професионална подготовка на специални педагози във висшите училища за работа с лица със слухови нарушения.

С особена стойност са публикациите, посветени на качеството на висшето образование и професионалната готовност на студентите по Специална педагогика и по Социална педагогика. Чрез организирани емпирични изследвания са систематизирани

ведещите знания и умения, застъпени в практическото обучение на модул Педагогика на лица със слухови нарушения по специалността Специална педагогика (№14). Межкултурните сравнителни анализи на специализирани жестови знаци за понятия от различни учебни дисциплини могат да бъдат добър ориентир за създаване на образователни ресурси в полза на преподаването и ученето на глухите и слабочуващите ученици от средна и горна училищна степен (№4), както и за самообразованието на учителите в преподаването чрез жестов език и на жестов език.

В контекста на социалното приобщаване чрез подкрепящ ежедневен опит на лицата със слухови нарушения, определено внимание заслужават изводите за посланията, които носят диференцирани от автора групи лингвистични надписи в градска среда (№№ 2 и 12). Това насочва образователните практики с нечуващи лица към постигане на адекватното разбиране на тези изрази с висока честотност на разпространение и няма съмнение за позитивния ефект върху социалната комуникация и уменията за самоконтрол над поведението в конкретната предметна и социална среда.

Цитирания

Представената справка и съпровождащата я документация посочват общо 20 цитирания на научните трудове на д-р Светослава Съева, от които:

- Четири от цитиранията са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове;
- Шест цитирания са в монографии и колективни томове с научно рецензиране, като три от тях са в издания на английски език и три на български език;
- Десет цитирания са в международни нереферирани списания с научно рецензиране.

Може да се обобщи, че посочените цитирания на трудовете на гл. ас. д-р Светослава Съева обхващат публикации, които са по тематиката на конкурса.

Преподавателска дейност

По време на своята академична дейност в ЮЗУ „Неофит Рилски“ Светослава Съева е придобила знания и умения за ръководство на редица лекционни курсове и упражнения в ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“, които се вписват в Професионалното направление: 1.2. Педагогика (Специална педагогика – Педагогика на лица със слухови нарушения) на провеждания конкурс за длъжност „Доцент“. Посочен

е общ хорариум от 605 часа, приравнени в упражнения (лекционни курсове и упражнения), който се разпределя по дисциплините: Специална педагогика, Педагогика на лица със слухови нарушения; Методика на устната реч при деца със слухови нарушения; Жестов език; Текуща практика. Тематиката на лекционните курсове напълно отговаря на обявения конкурс.

На базата на анализиранията документация за участие в конкурса и личните ми впечатления, убедено отбелязвам, че гл. ас. д-р Съева притежава висока мотивация за подобряване качеството на своята преподавателска дейност. Показателни за това са не само нейните научни трудове, но и перманентните участия в национални и международни семинари, обучения и специализации - Марбург (Германия), Страсбург (Франция), Будапеща (Унгария), Одензе (Дания) и др. Отличното владение на английски и БЖЕ, доброто познание на руски, италиански и международен жестов език са предпоставка за академичен обмен на знания и умения с колеги от университетите на Европейските държави и по целия свят.

В полза на академичната и научната активност, националния и международния професионален обмен са участията на д-р Съева като автор, ръководител на експертен екип, експерт, участник, преводач по жестов език и др., ръководител и участник в 12 научно-изследователски и приложно-практически проекта, участия с доклади в редица научни форуми в областта на Специалната педагогика.

Общи бележки и препоръки към научната продукция и академична активност

Обобщената ми оценка за публикациите и академичните дейности на д-р Съева е висока, тъй като те са представени като динамична симбиоза от теоретични и емпирични изследвания с висока научно-приложна стойност в образованието и социализацията на лицата с нарушен слух и в университетската подготовка на специалисти по Специална педагогика (Педагогика на лица със слухови нарушения).

В критичен и препоръчителен план за бъдещите научни изследвания бих искала да посоча забелязаното от мен несъответствие между авторските приноси в контекста на съвременните световни постижения за научното разбиране на „Глухотата“ в параметрите на социално-педагогическата парадигма, а от друга страна, предпочетеното етиктиране на хетерогенната популация със съответния биологичен дефицит, като „лица със слухови нарушения“, респективно науката – „Педагогика на лица със слухови нарушения“. По мое мнение, българската педагогическа наука и социална практика придобива все по-голяма зрялост за преодоляване на създадените в миналото негативни

социални диспозиции към термините „глухота“, „глухи лица или глухи хора, глухи деца, глухи ученици“, респективно „педагогика на глухите (сурдопедагогика)“, което всъщност се случва прогресивно в световен мащаб. Новите научни интерпретации на „Глухотата“ и в трудовете на българските учени, включително на д-р Съева, поставят все по-силен акцент върху позитивните компенсаторни компетентности, осигуряващи не само адекватно индивидуално приобщаване към социалната и образователна среда, но са и сигнал за недостатъчно проучени потенциали на човешките общества със значим принос към общонационалната и световната култура. Всъщност тази проблематика е на дневен ред в българските образователни и социални науки и политики и аз съм убедена в готовността на д-р Светослава Съева за активна дискусия и решаване на свързаните с нея предизвикателства.

Научни приноси

Бих интерпретирала научните приноси на д-р Светослава Съева в областта на Педагогическите науки, по-специално в тази на Специалната педагогика и Педагогиката на лица със слухови нарушения, в три взаимно свързани и обуславящи се контекста: 1) Приноси с фундаментален и концептуален характер; 2) Приноси с методологичен характер; 3) Приноси с научно-практически характер.

Приноси с фундаментален и концептуален характер

Научната продукция на Светослава Съева се отличава със съществени приноси за подобряване на разбирането на ключови научни понятия за явления и процеси, които са традиционен обект и предмет на проучване в Педагогиката на лица със слухови нарушения, в частност, и на Специалната педагогика, като цяло. В този контекст тя умело прилага теоретични анализи на специализирана литература, за да синтезира и обновени дефинициите, като успява да аргументира тяхната истинност чрез емпирично изведени от нея факти от педагогическите и социалните реалности. Особено мотивирано е разработена новата интерпретация на концептите „Глухота“, „Жестов език“, „Билингвизъм“, „Триезичие“ (многоезичие), „Тотална комуникация“ и др. , в които интегрира междудисциплинарните взаимодействия на постиженията във философските, биологическите, психологическите, социално-педагогическите, филологическите науки и изключителния прогрес в науките за Глухотата. Този концептуален принос оказва силно влияние върху състоянието на българската наука и практика, които правят значима крачка напред в съответствието с критериите на международните изследвания. Най-показателни за това мое твърдение са публикации с №№ 1, 2, 3, 8 и 10.

Приноси с методологичен характер

Рецензираните трудове на Светослава Съева са неразривно обвързани с търсенето на адекватни методологични стратегии в социализацията, образованието, езиковото обучение и личностното израстване в хетерогенната популация на лицата със слухови нарушения от различни възрасти. Със своите иновативни позиции тя успява да се включи в най-старата дискусия за предимствата и недостатъците на алтернативните по своето естество образователни парадигми – Метод на тотална комуникация и Билингвистичен подход. Публикациите с №№ 1 и 2 проследяват основанията за отчитане на ползите от всеки един от тях, но също и възможността за гъвкавото им използване и допълване в образователните практики чрез евристична комбинаторика на разработваните в техните рамки методи и педагогически технологии.

Възприетият социално-педагогически подход към интерпретацията на феноменологията „Глухота“ намира отражение в холистичната позиция към факторите в индивидуалното развитие на нейните биологични носители и тяхното осъзнато контролиране. Сред тях е изведена изключителната значимост на семейната среда, атипичните ѝ функционални характеристики и нуждата от специализирана методологическа стратегия за подкрепа на родителите (№3).

Безспорен е приносът на Светослава Съева в методологията и методиката на езиковото обучение на лицата със слухови нарушения. Конструиранияте и апробираните иновационни програми за преподаване на жестов език и на английски език на учащи със слухови нарушения са базирани на добре осъзнати ползи от съвременните дигитални технологии. В този аспект са проучени условията за мултисензорно и мултиезиково възприемане и продуциране на идеите в комуникативния обмен, пакетирани чрез лингвистични и нелингвистични средства. Проведеното емпирично сравнително изследване на типичните грешки в ученето на английски език при глухи и чуващи ученици е ефективен подход, умело приложен в създадената иновационна методика за преподаване на английски език с включване на жестов език или без него (№№2, 6, 7, 9, 11).

Приноси с научно-практически характер

Независимо че в цялата научна продукция на гл. ас. д-р Светослава Съева звучи нейният научно-приложен смисъл, считам за целесъобразно да бъдат отбелязани усилията за по-директно взаимодействие със съществуващите български образователни практики в специалните училища, висшите учебни заведения, екстериорната градска лингвистична среда и семейството. Особена стойност предавам на осъзнатата

необходимост от създаване на образователни ресурси, които обхващат специализирани жестови знаци за преподаване на учебни дисциплини и за подкрепа на ученето на българските глухи ученици от среден и горен курс. Целенасочено конструирани и систематизирани нови жестови знаци за научни понятия от д-р Съева са предоставени на хартиен и дигитален носител, както и чрез интернет страница за свободно и избирателно използване в образователната практика. От друга страна, проведеният межкултурен анализ върху лингвистичните форми на тези общонаучни понятия в БЖЕ и унгарски жестов език стимулира международния обмен на информация по тази проблематика (№№ 4, 5).

Обобщенията от проведените сравнителни анализи на актуалните проблеми във висшето образование у нас за подготовката на специални и социални педагози, представени в публикации №№ 13 и 14 са добра предпоставка за нови стратегии към придобиването на адекватни на съвременните реалности професионални компетентности в работата с различните възрастови групи лица със слухови нарушения. Направените проучвания са на база емпирична фактология от практическото обучение в специалностите Специална педагогика и Социална педагогика у нас и в съпоставка с практиката в Унгария (№№ 13 и 14).

Накрая, но с не по-малко значение, са научните обобщения, свързани с конкретна практическа подкрепа на семейството в неговото справяне с динамичните предизвикателства на възпитанието, образованието и слухово-речевата рехабилитация, произтичащи от глухотата на детето (№3). Особен акцент е поставен върху знанията и уменията, получавани чрез създаване на реални ситуации за обмяна на родителски опит.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Рецензираната от мен академична дейност, научна продукция и професионални компетентности на гл. ас. д-р Светослава Николова Съева отговарят и значително надхвърлят минималните национални и допълнителните изисквания по групи показатели на ЮЗУ „Неофит Рилски“ за заемане на академичната длъжност „Доцент“ за нуждите на Факултета по педагогика.

Като имам предвид качествата на академичната дейност и тематичния обхват на научните приноси за теорията и практиката на Педагогиката на лица със слухови нарушения, убедено препоръчвам на членовете на уважаемото Научно жури да гласуват положително за избора на Светослава Николова Съева за заемане на академичната

длъжност „Доцент” в Професионално направление: 1.2. Педагогика (*Специална педагогика – Педагогика на лица със слухови нарушения*).

12. 10. 2023 г.

Рецензент:.....
(Проф. д-р Цанка Златева Попзлатева)

REVIEW

on the “Associate Professor” competition announced in Bulgarian State Gazette, issue 57 on 04 July 2023 ” in professional area: **1.2. Pedagogy (Special Education – Pedagogy of Persons with Hearing Impairments)** for the needs of the Faculty of Pedagogy of South-West University “Neofit Rilski”

Reviewer: Prof. Tzanka Zlateva Popzlateva

Presentation of the competition

The competition is initiated by the Department of "Educational Management and Special Pedagogy" of the Faculty of Pedagogy at SWU and announced in compliance with all legal requirements. The academic position foresees a study load in the field of Special Pedagogy, with a preponderance of teaching in the Special Pedagogy courses, Pedagogy of Persons with Hearing Impairments, Speech-Hearing Rehabilitation and Sign Language.

Only one candidate took part in the competition - Dr. Svetoslava Nikolova Saeva, Chief Assistant Professor at Neofit Rilski SWU. The submitted documents meet all official requirements.

Candidate presentation

I know Svetoslava Saeva as a BA student in Special Pedagogy (Speech-Hearing Rehabilitation) at SU "St. Kliment Ohridski" and I follow her career growth with interest. I can confidently declare that it is a gradually building process of interaction and mutual enrichment of academic, research and practical professional activities in the field of education and socialization of persons with hearing impairments. Immediately after completing her higher education, she began her academic teaching as an Assistant Professor in Special Pedagogy at Neofit Rilski South-West University (2002), and subsequently changed her status with Senior Assistant Professor and Chief Assistant Professor. The courses lectured by her at the Bachelor's and Master's degree fall under the professional direction of the competition, namely 1.2. Pedagogy (Special Pedagogy). In parallel with her more than 20-year university teaching activity, Svetoslava Saeva actively expands her practical experience as a special teacher of deaf children, speech-hearing rehabilitator and individual teacher-therapist of children with other types of disorders and of different ages. The additional qualification in Sign language and in English philology directs her professional focus to multilingual competence and foreign language education of deaf and hearing middle and high school students. The acquired

knowledge and skills of an English language teacher become a good basis for the successfully developed doctoral dissertation on the topic of "Multimedia strategy for acquiring English language by students with hearing loss from the 9th, 10th and 11th grades of special schools", defended back in 2008, as well as the subsequent publications of her scientific output.

A significant positive side of the current application in the announced competition is the participation of Dr. Svetoslava Saeva as a leader and expert in a number of scientific and practically orientated projects, both national and international, in the field of socialization, education and rehabilitation of children, students and adults with hearing loss, Sign language, theory and methodology of translation activities, foreign language teaching and multilingualism of deaf students and adults. She is also a member of the editorial board and a reviewer in three specialized scholarly international journals.

Her voluntary involvement in NGO activities as a long-term member of the Association of Parents of Hearing Impaired Children (APHIC), "Zaedno" Association, "Vitosha" National Organization for Sports and Integration, and recently became a member of the National Association of Interpreters in Sign Language in Bulgaria, of the Council for Bulgarian Sign Language at the Bulgarian Ministry of Education and Culture, Union of Scientists in Bulgaria, International Association for Special Education and the National Community of Deaf Children.

In my opinion, these facts are reasonable for the conclusion that Svetoslava Saeva's professional interests and expertise are completely covered by the areas of the announced competition.

Scientific activity, publications, citations

To participate in the competition, the candidate submitted 14 publications from the period 2005 – 2022, out of which:

- ✓ One monograph, habilitation work: Saeva, S. (2022). Total Communication, "Neofit Rilski" University Press, Blagoevgrad.
- ✓ Two published monographs that are not presented as the main habilitation thesis: 1) Saeva, S. (2009). Deafness in the family. Aeropress BG, Sofia; 2) Saeva, S. (2010). Deafness and bilingualism. Aeropress BG, Sofia.
- ✓ Two co-authored articles in English, published in scientific publications, referenced and indexed in world-renowned databases of scientific information;
- ✓ Eight articles and reports published in non-refereed peer-reviewed journals or published in edited collective volumes. Two of them are co-authored, one is in English and the rest are published as the candidate as a single author, in Bulgarian;
- ✓ One study published in an edited collective volume.

The distribution of the publications according to thematic principle could be systematized in three main but closely related categories. The analyzes of the submitted works clearly outline the relationship of the theoretical summaries about the essential characteristics of the studied phenomena and the manifested realities in her own or in foreign empirical studies and educational practices.

Publications on fundamental issues of Special pedagogy and inclusive education of persons with hearing impairments

The analysis of the publications provided by Dr. Svetoslava Saeva for participation in the current competition shows that they place a strong emphasis on modern interpretations of key concepts in Special Pedagogy and Deaf Studies, such as "Total communication"; "Sign language", "Deafness", "Bilingualism", "Polylingualism", etc. The texts of publications placed under numbers 1, 2, 3, 7, 8, and 12 discuss traditional and innovative views of the nature of the phenomenology underneath this terminology. The progress in the unfolding modern scientific discussion on this topic is most thoroughly presented in the last monograph of Dr. Sv. Saeva, based on the habilitation thesis for participation in the current competition. It is interesting to note that in it she manages to include her interpretations of the terminology in the Pedagogy of People with Hearing Loss, presented in her earlier works, in a systematic way and under the umbrella of the innovative concept "Total Communication". Through the prism of the evolutionary review of communication in the plant and animal world, the ontogenesis of human communication, the author managed to extract the essential characteristics of the Total communication of persons with SEN and persons with hearing loss. However, the main focus is on the scientific discussion of Total Communication as a methodological strategy for social inclusion, language learning and education of hearing impaired individuals, contrasted with the alternative Bilingual methodological approach. A definition of Total Communication for Hearing Impaired Persons has been reached as an approach to communication and education, based on modern philosophical concepts, and "using many and different pathways and means to achieve full communication, depending on the specific needs and abilities of the individual with a hearing loss, some of which are: oral method, manual method, bilingualism, written speech, body language, visual aids, arts, modern technologies". The theoretical analyzes in the monograph are supported by empirical facts from the Bulgarian cultural and educational environment of persons with hearing loss, derived through standardized experimental conditions, research tools and a specially selected sample of specialists and parents. On this basis, perspectives are outlined for achieving this compliance with European and world

achievements in the application of the methodological strategies of Total Communication in Bulgarian education and the socialization of persons with hearing loss, which ensure a higher quality of both education and life.

Publications on methodological strategies in the education and foreign language training of children and adults with hearing loss

The publications of Dr. Svetoslava Saeva, reviewed by me, deepen the knowledge and expand the scope of the modern scientific ***debate about the advantages and disadvantages of alternative educational methods and conditions*** for the socialization of children with hearing loss. The subject of a systematic comparative analysis are the Bilingual Methodology with Sign Language and the Method of Total Communication in the Education of the Deaf (№ 1, 8), school achievements in special and mainstream schools (№ 10), educational policies and practices in Bulgaria and other European countries (№№ 4, 6, 13), the teaching and learning of Bulgarian Sign language and English via using traditional and computerized educational programs (№ 5, 9, 11). It is impressive the special sense of the author to use the empirically obtained own data on the typically made mistakes in learning English by students with and without hearing loss to start the construction and testing of the innovative methodology for teaching English with or without the integration of Bulgarian Sign Language (№ 9).

Professional training at universities of teachers of the deaf

Of particular value are the publications dedicated to the quality of higher education and the professional readiness of students in Special Pedagogy and Social Pedagogy. Through organized empirical research, the leading knowledge and skills represented in the practical training of the Pedagogy of persons with hearing impairments of the specialty Special pedagogy module have been systematized (No. 14). *Publication under number 13* Cross-cultural comparative analyzes of specialized signs for concepts from different academic disciplines can be a good guide for the creation of educational resources for the benefit of teaching and learning of deaf and hard of hearing students in middle and upper school levels (4), as well as on the self-education of teachers in teaching through sign language and in Sign language.

In the context of social inclusion through supportive everyday experiences of people with hearing loss, the conclusions about the messages of differentiated groups of linguistic inscriptions in the urban environment (№ 2 and 12) deserve special attention. They direct the educational practices with deaf persons to achieve the adequate understanding of the expressions with high fidelity of distribution and undoubtedly have the expected effect of

improving the social communication and self-control skills over the behavior in the specific subject and social environment.

Citations

The presented information and its accompanying documentation indicate a total of 20 citations of Dr. Svetoslava Saeva's scientific works, of which:

- 4 citations are in scientific publications, referenced and indexed in world-famous databases with scientific information or in monographs and collective volumes;

- 6 citations are in monographs and peer-reviewed collective volumes. Of these, 3 are in editions in English and 3 in Bulgarian;

- 10 citations are in international peer-reviewed non-refereed journals.

It can be summarized that the citations of the works of Chief Assistant Professor Dr. Svetoslava Saeva cover publications that are on the subject of the competition.

Teaching activity

In her academic activity, Svetoslava Saeva has acquired knowledge and skills for lecturing courses, in exercises hours, at the Bachelor's and Master's Colleges, acquired at the SWU "Neofit Rilski". They are included in the professional direction 1.2. Pedagogy (Special pedagogy - Pedagogy of persons with hearing impairment in the held competition for the position of "Associate Professor". A total of 605 hours of lectures (equated to exercises) and exercises in Special pedagogy, Pedagogy of persons with hearing impairment; Methodology of oral speech in children with hearing loss; Sign Language, Practice. The topic of the courses completely fit into the one of the announced competition.

Based on the analyzed documentation in the competition and my personal impressions, I can point out the exceptional motivation of Chief Assistant Professor Dr. Saeva for improving the quality of her teaching activities. Indicative of this are not only her scientific works, but also her permanent participation in national and international seminars, trainings and specializations - Marburg (Germany), Strasbourg (France), Budapest (Hungary), Odense (Denmark), etc. Excellent command of English and Bulgarian Sign Language, good knowledge of Russian, Italian and International Sign are a good prerequisite for academic exchange of knowledge and skills with colleagues from universities in European countries and around the world.

For the benefit of academic and scientific activity, national and international professional exchange are the participations of Dr. Saeva as an author, leader of an expert team, expert, participant, Sign language interpreter, etc. in the specified 12 scientific-research and applied-

practical projects, as well as the participation with reports in a number of scientific forums in the field of Special Pedagogy.

General notes and recommendations for scientific production and academic activity

My overall assessment of Dr. Saeva's publications and academic activities is high, as they are presented as a dynamic symbiosis of theoretical and empirical research with high scientific and applied value in the education and socialization of the hearing impaired individuals and in the university training of specialists in Special Pedagogy (Pedagogy of persons with hearing impairments).

In a critical and recommendatory aspect for future scientific research, I would like to point out the disparity I have noticed between the author's contributions in the context of modern world achievements for the scientific understanding of "Deafness" in the parameters of the socio-pedagogical paradigm, and on the other hand, the preferred labeling of the heterogeneous population with the relevant biological deficiency, such as "persons with hearing impairments"), respectively the science field, namely: "Pedagogy of persons with hearing impairments". In my opinion, the Bulgarian pedagogical science and social practice is gaining more and more maturity to overcome the negative social dispositions created in the past towards the terms "deafness", "deaf persons or people or deaf children and students", "pedagogy of the deaf (deaf pedagogy) " etc., which is happening progressively worldwide. The new scientific interpretations of "Deafness" and the works of Bulgarian scientists, including Dr. Saeva, place an increasing emphasis on positive compensatory competences, ensuring not only adequate individual inclusion in the social and educational environment, but also a signal of insufficiently explored potentials of human societies with a significant contribution to national and world culture. In fact, this issue is on the agenda in the Bulgarian educational and social sciences and policies, and I strongly believe that Dr. Svetoslava Saeva will be an active participant in the discussion of the related challenges.

Scientific contributions

I would interpret the scientific contributions of Dr. Svetoslava Saeva in Pedagogical Sciences, Special Pedagogy and Pedagogy of persons with hearing impairments in three mutually related and determining contexts: 1) Contributions of a fundamental and conceptual nature; 2) Methodological contributions; 3) Contributions of a scientific and practical nature.

Contributions of a fundamental and conceptual nature

The scientific production of Svetoslava Saeva is distinguished by significant contributions to improving the understanding of key scientific concepts of phenomena and processes, which are a traditional object and subject of research in the Pedagogy of persons with hearing disorders in particular and Special Pedagogy in general. In this context, she skillfully applies theoretical analyzes of specialized literature in order to synthesize and renew the definitions, succeeding in arguing their truth through empirically derived facts about pedagogical and social realities. The new interpretation of the concepts "Deafness", "Sign language", "Bilingualism", "Trilingualism" (multilingualism), "Total communication" etc. was especially motivated, in which she integrates the interdisciplinary interactions of the achievements in the philosophical, biological, psychological, socio-pedagogical, philological sciences and the outstanding progress in the deaf sciences. This conceptual contribution has a strong impact on the state of Bulgarian science and practice, which take a significant step forward in compliance with the criteria of international research. The most indicative of this claim of mine are publications with numbers 1, 2, 3, 8, and 10.

Methodological contributions

The peer-reviewed works of Svetoslava Saeva are inextricably linked to the search for adequate methodological strategies in socialization, education, language learning and personal growth in the heterogeneous population of persons with hearing impairments of different ages. With her innovative positions, she managed to get involved in the oldest discussion about the advantages and disadvantages of educational paradigms that are alternative in nature - Total Communication and Bilingual Approach. Publications № 1 and № 2 trace the grounds for considering the benefits of each of them, but also the flexible use and complementation in educational practices of the methods and pedagogical technologies developed within their frameworks.

The adopted socio-pedagogical approach to the interpretation of "Deafness" phenomenology is reflected in the holistic position towards the factors in the individual development of its biological carriers and their conscious control. Among them, the exceptional importance of the family environment, its atypical functional characteristics and the need for a specialized methodological strategy to support parents (№ 3) were highlighted.

Svetoslava Saeva's contribution to the methodology and methodology of language training for persons with hearing disorders is indisputable. Her designed and tested innovative programs for teaching Sign language and English to learners with hearing loss are based on

well-recognized benefits of modern digital technologies. In this aspect, the conditions for multisensory and multilingual perception and production of ideas in communicative exchange, packaged through linguistic and non-linguistic means, are studied. The conducted empirical comparative study of typical errors in learning English by deaf and hearing students is an effective approach skillfully applied in the created innovative methodology for teaching English with or without the use of Sign language (2, 6, 7, 9, 11).

Scientific and practical contributions

Regardless of the fact that in the entire scientific production of Chief Assistant Professor Dr. Svetoslava Saeva its scientific and applied contribution is easily noticed, I consider it expedient to note the efforts for a more direct impact on the existing Bulgarian educational practices in special schools, higher education institutions, the exterior urban linguistic environment and the family. I attach particular importance to the perceived need to create educational resources that include specialized gestures for teaching academic subjects and to support the learning of Bulgarian deaf middle and high school students.

The author's purposefully constructed and systematized new signs for scientific concepts are provided both on paper and digital media, as well as through a website, for free and selective use in educational practice. On the other hand, the cross-cultural analysis of the linguistic forms of these general scientific concepts in Bulgarian Sign Language and Hungarian Sign Language stimulates the international exchange of information on this issue (№ 4, 5).

The summaries of the conducted comparative analyzes of current problems in higher education in our country for the preparation of special and social pedagogues presented in publication №13 and №14 are a good basis for new strategies towards the acquisition of professional competences adequate to modern realities in working with different age groups of persons with hearing loss. The studies carried out are based on empirical facts from practical training in the specialties of Special pedagogy and Social pedagogy in Bulgaria and is presented in comparison with the practice in Hungary (№13 and №14).

Last, but not least, is the scientific generalizations related to specific practical support for the family in dealing with the dynamic challenges of upbringing, education and auditory-speech rehabilitation arising from their child's deafness (№3). Special emphasis is placed on the knowledge and skills obtained by creating real situations for the exchange of parental experience.

CONCLUSION

The academic activity, scientific production and professional competences of Chief Assistant Professor, Dr. Svetoslava Nikolova Saeva, meet the minimum national and additional requirements by groups of indicators of SWU for occupying the academic position "Associate Professor" for the needs of the Faculty of Pedagogy.

Bearing in mind the qualities of the academic activity and the thematic scope of the scientific contributions to the theory and practice of the Pedagogy of persons with hearing impairments, I strongly recommend the members of the scientific jury to vote positively for the election of Svetoslava Nikolova Saeva in the competition for "Associate Professor" in professional direction 1.2. Pedagogy (*Special pedagogy – Pedagogy of persons with hearing impairments*).

12 October 2023

Reviewer:

Prof. Tzanka Zlateva Popzlateva, PhD